

SOBRE AQUESTA NOVEL·LA

("EDUARD", per Miquel ARIMANY)

=====

Miquel Arimany, poeta de sensible i variada inspiració, traductor excel·lent de Wilde, Valéry i Eliot, autor d'una important tragèdia en vers "El Comte Arnau", home lliurat, per vocació i per ofici, a les nobles tasques de l'esperit, presenta amb aquest llibre la seva primera novel·la. El seu comerç amb la prosa literària havia estat, fins ara, cosa excepcional: uns escassos articles crítics sobre poetes catalans. Però, com d'altres escriptors de la seva generació, revelats en la postguerra, Miquel Arimany ha descobert que la poesia, tot i essent per ella mateixa un món complet, és de vegades un món tancat, i que la literatura és, tant com una desinteressada recerca de la bellesa i l'emoció pures, un acte social: la recerca d'un auditori, el qual ha de conquerir-se amb les armes més adients al moment i a l'ambient. El malfet i la glòria de la poesia que es vol i es manté més pura és d'atènyer només, de bell anuvi, els happy few i d'anar escampant després, molt lentament, en un treball que sovint demana segles per a completar-se i que qualsevol atza maligne pot afollar, en una més ampla selecció de fidels. I avui, la literatura catalana ha de penetrar vastos sectors socials, interessar i fer-se entenedora a tota llei de lectors. Això té uns quants noms, entre els quals cada vegada abunden més els que tenen com a base una tècnica moderna: novel·la, teatre, periodisme, cinema, ràdio, televisió... És l'honor i l'exemplaritat dels poetes que, com Miquel Arimany, adopten l'eina encara afuada de la novel·la per a penetrar en la sensibilitat distreta d'un públic cada vegada més espars, aquesta voluntat d'ésser eficaces, de despullar-se de les gales del lirisme i de les fetilleries de la inspiració per a vestir llur pensament amb les regles eixutes de la psicologia i amb les provades receptes de l'interès novel·lesc. Era antany, en els temps dels aedes i dels rapsodes, que els poetes explicaven i inventaven històries per a captivar llur auditori. Avui dia, això correspon als novel·listes (i als dramaturgs, i als autors de guions cinematogràfics o radiofònics). I Miquel Arimany s'ha llançat a l'aventura. Examinem, ara, quina ha estat la seva fortuna.

Precisem, en primer lloc, una cosa: "Eduard" és una novel·la psicològica. No és el relat d'una aventura externa, trepidant, que suspèn en l'anguniosa espera del desenllaç el respir i les facultats crítiques del lector. Però no és tampoc, gràcies a Déu, aquella cosa híbrida, eixorca com tots els híbrids, que hom ha pogut batejar de "novel·la poemàtica" i que tants estralls ha fet entre els nostres primerencs narradors. No és tampoc una simple confessió, vagament disfressada, la presentació del cas personal que hom considera sempre com a extraordinari, perquè és el que hom ha viscut, ha sofert o ha gaudit. I aquesta doble eliminació d'un risc tan apte per a engolir la primera temptativa novel·lesca d'un poeta jove, acredita Miquel Arimany d'home judiciós i de bon gust. "Eduard" és, precisament, una novel·la centrada en la vida conjugal i, més concretament, en les reaccions d'un home casat dintre d'aquesta vida conjugal. I la cosa curiosa és que no és pas el protagonista de la novel·la, l'Albert Roca, qui dona el títol al llibre, sinó un Eduard que en realitat no arriba a existir i que és, en la seva vida frustrada, la clau i l'explicació d'aquesta evolució d'un caràcter i un pensament que ens és presentada, amb minuciosa delicadesa, al llarg de les pàgines de l'obra. (Un dels indicis més segurs de l'aptitud de Miquel Arimany per a la seva nova tasca de novel·lista em sembla, precisament, el fet que un home jove i solter pugui descriure, amb tanta seguretat, les reaccions sentimentals d'un home casat i més aviat madur com és el seu Albert Roca.)

Una novel·la és, per definició general, una història d'amor. I l'amor conjugal, cosa fràgil i alhora resistent, ha inspirat a dotzenes de novel·les. Hi hagué moments, influïts potser per la romàntica rebel·lió contra les virtuts i les normes burgeses, que hom predicava, de les pàgines de la novel·la o de les taules escèniques, la primacia de l'amor, - de l'Amor amb majúscula, cosa independent de les lleis i dels lligams - per damunt de tota altra obligació. Hauria estat considerat vexant per a un novel·lista o un dramaturg audaç de fer-lo estudiar els estats afectius d'un home - o d'una dona - casats. Avui, sembla que hi hagi una reacció contrària. Els problemes que suscita la parella eterna, l'Àdam i l'Eva de cada dia, que en la nostra societat occidental i en el noranta-cinc per cent dels casos, vol dir la parella matrimonial, tornen a tenir vir-

tualitat i vigència per als novel·listes, que els reprehen en el lloc que els deixava Balzac. Descriure una aventura, un moment de crisi, sembla ja tan fàcil com viure'ls. No ho és pas tant, ni de bon tros, descriure ni viure la quotidiana i duradora aventura de la convivència, de l'adaptació al viure en comú. Hom ha cercat el secret d'aquesta convivència en la satisfacció sexual (Lawrence) o en un complement psicològic (~~Lawrence~~ André Gide), en la infidelitat com a revulsiu ("L'amor conjugal", d'Alberto Moravia) o en la lenta adaptació a les dificultats de la coexistència amorosa i vital (Maurice Toesca). L'originalitat del llibre de Miquel Arimany és d'haver-lo cercat en la cosa que és, de tota la vida, el mòbil més profund i l'explicació més vàlida de l'aventura conjugal: en la perduració de l'espècie, en el fill.

L'instint natural i la doctrina cristiana, en aquest punt, segueixen una línia coincident. Es l'encert i la glòria de l'Església de Crist d'haver convertit el lligam social, el contracte jurídic personal en un sacrament; d'haver ennoblit la satisfacció de l'apetit genèsic, impuls de la nostra sang que vol perdurar, posant-li com a única fita, com a veritable i indefugible objecte la procreació. I la parella que ens presenta Miquel Arimany - una parella barcelonina sense res d'excepcional, benestant i rutinària, unida per una segura i condormida afecció - troba l'explicació de l'existència de marit i muller, la solució de totes les divergències declarades o tàcites, de tots els perills que sotgen l'estabilitat del lligam conjugal, en aquesta paternitat retardada que ve a satisfer els afanys inconscients ~~de la parella~~ del matrimoni.

Perquè aquesta parella està desunida, almenys de cor, quan comença la novel·la. L'Albert Roca té, a la insabuda de la seva ~~parella~~^{muller}, una amiga, que ens és presentada com a una dona intel·ligent, exquisida, joiosa, gens absorbent ni indiscreta, independent de posició i de mitjans. Una dona que tot fa creure superior, en encisos i gràcies, a la muller. Però basta que l'infant s'anuncï i que s'anuncï amb greu perill per a la vida de la mare, perquè aquest afecte sòlid i ple de seduccions sigui oblidat. Val la pena de subratllar els capítols en què el novel·lista descriu aquest afluiement d'uns lligams amorosos en l'esperit d'Albert Roca. que Joana, la muller, pugui morir-se en el part, sembla per endavant al marit un càstig per la seva aventura amb Matilde. (Un càstig que, com

passa molt sovint, recau damunt la víctima, per a deixar el culpable amb els seus remordiments). Però el desenllaç, dramàtic i alhora optimista, supera aquestes tenences. Eduard, ombra no-nada, passa per aquest món sense entrar-hi, però la seva missió ha estat acomplerta. L'amor conjugal ha estat refet: Albert i Joana són, de nou, una parella, l'home i la dona que esperen el fill - o els fills - que completaran i explicaran llur amor, que perpetuaran llurs sangs i llurs somnis.

x
x x

Ja he dit que Miquel Arimany havia evitat, amb "Eduard", el perill d'escriure una novel·la poemàtica. El seu llenguatge és eficaç, descriptiu quan convé, sense deturades en el paisatge ni en el pintoresc de converses o costums. És l'estil ciutadà, correcte i noble, sense perdre mai la vivacitat, que convé per a la novel·la. De vegades sembla complaure's morosament en els meandres de les complicacions psicològiques. Però sempre es reprèn aviat i sap contar, sense enfarfecs, la seva història simple i punyent.

Rafael TÀSIS.

Barcelona, gener 1955.